

2. Carpentier M.-N., Demorgon J., Lenhard H., Müller B. Das Verstehen von Schlüsselszenen in internationalen Begegnungen. OFAJ/DFJW, Paris/Berlin, 2014. 191 Seiten.

3. Civita M. Die interkulturelle Übersetzung. Università degli Studi di Modena e Reggio Emilia, 2018. 15 Seiten.

4. Haase P., Höller M. Kulturelles Lernen im DaF/DaZ-Unterricht Paradigmenwechsel in der Landeskunde. Universitätsverlag Göttingen, 2017. 336 Seiten.

5. Beuter K., Hlukhovich A., Bauer B., Lindner K., Vogt S. Sprache und kulturelle Bildung. Perspektiven für eine reflexive Lehrerinnen- und Lehrerbildung und einen heterogenitätssensiblen Unterricht. University of Bamberg Press, 2019. 306 Seiten.

6. Lüsebrink H.-J.: Interkulturelle Kommunikation. Interaktion, Fremdwahrnehmung, Kulturtransfer. 4., aktualisierte und erweiterte Auflage. Stuttgart: Metzler, 2016. 236 Seiten.

Мельник Євгеній Юрійович,

канд. пед. наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов та перекладу,

Національний авіаційний університет,

м. Київ, Україна

eugene_melnik@ukr.net

Слобоженко Руслан Анатолійович,

старший викладач кафедри іноземних мов та перекладу,

Національний авіаційний університет,

м. Київ, Україна

ruslan.slobozhenko@gmail.com

ЧИТАННЯ ВГОЛОС

ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ПРИЙОМ

ОПРАЦЮВАННЯ МОВЛЕННСВОГО МАТЕРІАЛУ

У методиці навчання мов наукових праць, присвячених читанню, не бракує. Зазвичай дослідження зосереджуються

навколо проблематики, пов'язаної з традиційним визначенням видів читання за критерієм мети (ознайомлювальне, поглиблене/вивчаюче, переглядово-пошукове). Опозиція «читання вголос / мовчазне читання» розглядається вітчизняними дослідниками та практиками тільки з точки зору використання голосу в процесі читання; читання вголос асоціюється винятково з навчанням техніки читання, прийомом контролю сформованості відповідних навичок і етапом, який передує мовчазному читанню. Проте читання вголос можна розуміти ширше: як читання для інших із наміром познайомити їх з інформацією, яку читець з певних причин вважає цікавою, важливою, вартою уваги.

Читання вголос саме у такому розумінні набуває популярності у закордонній практиці навчання мов. У наукових дослідженнях стверджується, що ця діяльність має значний дидактичний потенціал, який забезпечує краще розуміння текстів, естетичне та психологічне задоволення від читання, підвищення мотивації до взаємодії у процесі навчання, відкритість до комунікації. Зазначена тенденція стосується насамперед читання рідною мовою, проте ми розглядатимемо питання читання вголос з акцентом на іншомовній освіті, оскільки вважаємо, що викладені нижче ідеї варті втілення у навчанні іноземних мов починаючи з етапу, коли мовленнєва компетенція учнів/ студентів виходить за межі володіння технікою читання.

Наукові дослідження у галузі психології та педагогіки встановили зв'язок між виразним читанням і розумінням тексту. Людина, яка не дотримується пунктуації і використовує невідповідний тон при читанні, зазвичай не розуміє значення тексту. Виразність читання – не тільки свідчення розуміння слів, а й ефективний прийом досягнення цього розуміння, тому дорослі люди зосереджуються на просодії (мелодиці, силі вимови слів та їхніх частин, співвідношенні відрізків мовлення по довготі, темпі мовлення, паузах, тембровому забарвленні), намагаючись глибше зрозуміти складні тексти: чим краще вони читають вголос, тим краще вони усвідомлюють зміст.

У французьких школах традиційно продовжують підраховувати кількість слів, які діти читають за одну хвилину, і вважають, що ця процедура є доцільною щодо наймолодших читачів або людей, які мають певні труднощі з оволодінням читанням. Водночас у шкільній освіті активно впроваджується ширше визначення вільного читання, до якого додається критерій виразності. Розвиток уміння читати виразно, навіть театралью, сьогодні є завданням, яке ставиться Міністерством освіти Франції перед шкільними закладами. У початковій школі новітні програми вимагають від учнів не навичок монотонного читання на швидкість, а уміння свідомо та творчо інтерпретувати текст. При виконанні тесту для переведення до середньої школи оцінюється не тільки темп, а й експресивність читання тексту.

І якщо в середній школі ця практика відходить на другий план, то у старших класах вона повертається знову в контексті підготовки до випускних іспитів (з володіння усним мовленням зокрема). Такий підхід демонструє свою ефективність і викликає ентузіазм з боку школярів. Показовим є той факт, що конкурс «Почитаймо вголос», організований телевізійною програмою « La Grande librairie » на каналі France 5 у партнерстві з Міністерством освіти Франції, привернув увагу понад 145 000 учнів середньої та старшої школи у 2022 році [6].

В англосаксонських країнах така зміна парадигми відбулася близько п'ятнадцяти років тому у відповідь на переконливі наукові дослідження щодо переваг читання вголос [4, 7, 8].

Отже, читання вголос повинно сприйматися учнями перш за все як джерело задоволення, оскільки таке читання є актом комунікації і неодмінно передбачає емоційне забарвлення. Усі діти в захваті від ідеї навчитися читати, але вони швидко втрачають мотивацію до діяльності, яка має монотонний, суто технічний характер.

Читання для аудиторії може стати приємною діяльністю, яка передбачає і водночас дозволяє реалізацію інших особистісно важливих завдань (подолання психологічних бар'єрів (страху

перед аудиторією зокрема), заохочення до публічних виступів і розвитку ораторської майстерності тощо) [6].

Досконале читання вголос не є вродженим умінням, це не питання імпровізації, воно вимагає спеціальної підготовки, активного тренування. Читання вголос для інших передбачає попереднє читання для себе, під час якого ідентифікуються слова, покращується та закріплюється розуміння тексту, запам'ятовуються певні формальні та змістовні елементи, здійснюється подвійна робота дослідника слів і дослідника сенсів. Врешті-решт читання вголос має на меті розробку проекту, згідно з яким читець збирається здійснити певний вплив на слухачів, реалізувати певний комунікативний намір за допомогою обраного тексту. Воно є соціальною практикою, актом усної взаємодії між читцем та слухачем [1].

Результативність впливу на слухачів, ефективне сприйняття ними історії, що пропонується їм, залежить, як вже зазначалося, від володіння читцем прийомами просодії, «музикою мовлення». Першим фундаментальним прийомом просодії є фразування: читець робить паузи та варіює інтонацію, щоб виділити певні межі всередині речення або тексту задля кращого його розуміння слухачами.

Другим фундаментальним прийомом просодії є виразність (варіації гучності, інтенсивності та ритму голосу): виразність дає змогу передати емоції, атмосферу. Виразністю читець захоплює і утримує увагу слухача. Якщо фразування та виразність зникають або є недостатньо «рельєфними», розуміння тексту слухачами значно ускладнюється.

Ці дві складові тісно пов'язані з розумінням тексту читцем. Правильне фразування вимагає розуміння синтаксису тексту, а створення відповідної виразності залежить від заглиблення у сенси, закладені в тексті. Читання складних текстів вголос відрізняється від читання простіших текстів. При читанні складних текстів ми робимо більше пауз, ці паузи довші, і ми

використовуємо мелодичні варіації голосу, щоб допомогти собі зрозуміти.

Якщо просодія при читанні вголос пов'язана з розумінням, виникає питання щодо напрямку цього зв'язку: ми розуміємо завдяки виразності читання чи наше читання є виразним, оскільки ми зрозуміли текст? Очевидно, що цей зв'язок працює в обох напрямках: виразне читання вголос вимагає розуміння тексту, але водночас воно також дозволяє краще зрозуміти текст.

Спеціалісти виділяють дві основні техніки оволодіння виразним читанням: 1) моделювання (я слухаю досвідченого читця, щоб зрозуміти, що і як він робить, і наслідую його) та 2) позначання (я роблю нотатки у своєму тексті – самостійно або з допомогою досвідченого читця – щодо пауз, які варто зробити, почуттів, які потрібно висловити, сповільнення або прискорення темпу, гучності читання тощо). Зазвичай моделювання реалізується як:

а) читання в парі з читцем-експертом: кожен по черзі читає для іншого уривок із книги, адаптований до віку та мовного рівня читця-учня. Ця діяльність надає учневі модель читання, яку він намагатиметься наслідувати.

б) читання з використанням аудіозаписів: учні-читці можуть працювати над читанням вголос самостійно, використовуючи аудіозаписи.

Крім простого прослуховування, що відбувається одночасно зі стеженням за текстом, учні можуть також спробувати синхронне читання або читання по черзі з аудіокнигою [3]. Цікавим для молоді є прийом, коли для навчання виразного читання вголос використовуються різноманітні гаджети: встановивши застосунок для читання караоке, діти читають текст, який з'являється на екрані планшета (телефона, комп'ютера) і який вони одночасно чують у навушниках у виконанні хорошого читця.

У такий спосіб діти намагаються імітувати манеру читання, просодичні прийоми виразності.

Іншим ефективним прийомом навчання виразного читання вголос є слухання акторського виконання твору, текст якого виводиться на екран гаджету; через певні проміжки часу звук вимикається, і дітям пропонується продовжити виразне читання твору, що вони роблять зазвичай із задоволенням, підсвідомо наслідуючи манеру попереднього читця [6].

в) театралізоване читання.

Мета театралізованого читання полягає у підготовці до читання для аудиторії. Учні-читці працюють над голосом і постановкою та репетирують, щоб представити своє читання слухачам, донести його зміст до аудиторії. Театралізоване читання широко використовується в англосаксонських країнах і демонструє свою ефективність незалежно від віку учнів-читців [3; 5].

Зазначені вправи забезпечують психологічне та естетичне задоволення, оскільки таке читання сприймається не як шкільна вправа, а як приємне заняття, орієнтоване врешті-решт на спілкування, розвагу, креативну діяльність. Це задоволення від читання є, безумовно, найкращим двигуном прогресу! [3].

Викладені вище основні положення щодо читання вголос для аудиторії та методики оволодіння виразним читанням рідною мовою ми вважаємо цінними для навчання іноземних мов. Як і у випадку з рідною мовою, конкретний позитивний вплив читання вголос у контексті оволодіння іноземною мовою полягає в наступному:

1. З точки зору оволодіння усним мовленням, читання вголос допомагає покращити стиль, збагатити словниковий запас, вдосконалити артикуляцію та вимову, попрацювати над інтонаційно-ритмічною варіативністю висловлювання, засвоїти засоби художньої та ораторської виразності. У певному сенсі робота над читанням вголос є запорукою успішності публічного монологічного мовлення.

2. Так само, як конспектування, читання вголос сприяє ефективному запам'ятовуванню. Читання вголос полягає у слуханні себе самого, і така справа, що обов'язково супроводжується усвідомленням змісту, емоційним забарвленням, намаганням донести певне повідомлення до слухачів, є оптимальним мнемотехнічним прийомом для збереження значного об'єму інформації протягом тривалого часу.

3. Читання вголос часто набуває елементів рольової гри, оскільки читець повинен перевтілюватися у персонажів, про яких йдеться в тексті. Участь у такій рольовій грі активізує креативність і розвиває красномовство, необхідне для ефективного публічного монологічного мовлення.

4. Читання тексту вголос вимагає певної концентрації уваги, що робить навчання ефективнішим, проте цей процес не викликає швидкої втоми, оскільки він здійснюється творчо та невимушено.

5. Найбільша проблема, з якою стикаються люди, які бояться спонтанно виступати на публіці, пов'язана з невпевненістю в собі, проте багато з цих людей не мають проблем із читанням перед аудиторією. Тож таке читання може ефективно готувати до публічних виступів [2].

Отже, читання вголос є комунікативною діяльністю, яка полягає в тому, щоб ознайомити інших із текстом, якого вони не знають, якого вони не мають, аби поділитися з ними емоціями та інформацією, викликати певну реакцію. Ця діяльність вимагає уважного слухання від аудиторії та розуміння тексту від читців, тому читання вголос повинно бути ретельно підготовленим (осмисленим і відпрацьованим). Підготовка до читання вголос є уроком мови та мовлення, який забезпечує занурення в мову (як рідну, так і іноземну), вдосконалення мовленнєвих навичок та умінь, виправлення помилок, контроль за ефективністю сприйняття.

Читання вголос відкриває шлях до захоплюючих дидактичних перспектив, якщо вчитель розглядає читання вголос

не як прийом перевірки навичок читання, а як засіб набуття комунікативного досвіду, вдосконалення комунікативної компетенції, психологічного розвитку та отримання естетичного задоволення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Faut-il lire à haute voix ? Pourquoi lire à haute voix ? URL: http://laon.dsden02.ac-amiens.fr/IMG/pdf/la_lecture_a_haute_voix.pdf (дата звернення: 15.04.2023)

2. Fomekong Djeugou, N. Lecture à voix haute : quand l'écriture nourrit l'oralité. Huit compétences orales à développer à travers la lecture à haute voix. URL: <https://cursus.edu/fr/26724/lecture-a-voix-haute-quand-lecriture-nourrit-loralite> (дата звернення: 10.04.2023)

3. Godde, E. Lire un texte à haute voix aide-t-il à le comprendre ? The Conversation. URL: <https://theconversation.com/lire-un-texte-a-haute-voix-aide-t-il-a-le-comprendre-172632> (дата звернення: 10.04.2023)

4. Gonser, S. Reading Aloud Together, Across the Grade Levels. Edutopia. URL: <https://www.edutopia.org/article/reading-aloud-together-across-grade-levels/> (дата звернення: 12.04.2023)

5. Morin, E. Ways of Reading a Play. University of York. URL: <https://www.york.ac.uk/english/writing-at-york/writing-resources/ways-of-reading-play/> (дата звернення: 12.04.2023)

6. Rousset, M. Lecture à voix haute : un outil de première classe. Le français dans le monde. n° 445. 2023. P. 36-37.

7. Syiyami, I., Haryanti, E., Nurwanti, D. & Kurniawati, N. The Use of Reading Aloud Method to Improve Students' Speaking Ability: Indonesian Secondary School. In Proceedings of the 1st Bandung English Language Teaching International Conference. BELTIC, SciTePress. 2020. P. 250-256. DOI: 10.5220/0008216502500256 (дата звернення: 12.04.2023)

8. Yadav, A. Read Out Loud to Improve Your Fluency. Lemon Grad. URL: <https://lemongrad.com/read-out-loud-to-improve-fluency/> (дата звернення: 12.04.2023).